

usnesení, v níž se bude domáhat určení, že jeho pohledávka nebyla uspokojena ani nezanikla jiným způsobem a nadále tak trvá jeho účast v insolvenčním řízení.

2. Započtení pohledávek

Jak již bylo uvedeno shora, zánik pohledávky může být způsoben zápočtem. Možnost zápočtu pohledávek i přes účinky zahájeného insolvenčního řízení má nejen věřitel, ale i dlužník, ledaže by započtením způsobil nikoli zanedbatelné zmenšení svého majetku (§ 111 odst. 1 IZ).

Započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele v insolvenčním řízení je nutno posuzovat podle toho, zda k němu dochází do doby rozhodnutí o úpadku či až v době po rozhodnutí o úpadku. Zatímco v prvním případě zůstává právo započíst vzájemné pohledávky dlužníka a věřitele insolvenčním zákonem nedotčeno [s výjimkou situací, kdy bylo v souladu s § 122 odst. 3 IZ vyhlášeno moratorium, v souladu s § 82 odst. 3 písm. c) IZ nařízeno předběžné opatření anebo v souladu s § 324 odst. 3 IZ zveřejněn návrh na povolení reorganizace], v druhém případě mohou být vzájemné pohledávky dlužníka a věřitele započteny pouze tehdy, budou-li splněny podmínky stanovené dále v § 140 odst. 2 a 3 IZ.¹⁶

V obou případech se musí jednat o pohledávky, které jsou způsobilé k započtení podle § 1982 a násl. OZ. Musí se jednat o vzájemné pohledávky existentní, jež jsou stejného druhu a musí být způsobilé k započtení, tj. strany mají vzájemně povinnost si plnit a zároveň právo vyžadovat plnění. Zápočet pohledávek může být proveden jednostranným právním jednáním, zejména tedy věřitelem vůči dlužníku, tak i dvoustranným právním jednáním dohodou věřitele s dlužníkem. V obou případech tak v rozsahu, v jakém se vzájemné pohledávky kryjí, zanikají. Insolvenční zákon k obecné úpravě zápočtů stanovuje v § 140 IZ, že započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele je po rozhodnutí o úpadku přípustné, jestliže zákonné podmínky tohoto započtení byly splněny před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak. Započtení naopak není přípustné, jestliže dlužníkův věřitel

- a) se ohledně započitatelné pohledávky nestal přihlášeným věřitelem, nebo
- b) získal započitatelnou pohledávku neúčinným právním úkonem (viz poznámku) nebo
- c) v době nabytí započitatelné pohledávky věděl o dlužníkově úpadku, nebo
- d) dosud neuhradil splatnou pohledávku dlužníka v rozsahu, v němž převyšuje započitatelnou pohledávku tohoto věřitele.

Lhůta hmotněprávní, viz komentář k insolvenčnímu zákonu, k § 186, in ASPI.

¹⁶ VLK, V. Započtení v insolvenčním řízení. In: *Epravo.cz* [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zapocteni-v-insolvencnim-rizeni-103114.html>

Poznámka

Insolvenční zákon používá i po rekodifikaci soukromého práva často původní právní terminologii, dnes odpovídá pojmu právní jednání.

Jelikož předmětem této části publikace je dispozice s přihláškou, otázku odlišné insolvenční praxe (kdy praxe insolvenčních správců nevyžaduje přihlášení pohledávek, které zanikly započtením; pokud insolvenční správce nezjistí jiný důvod pro rozporování, toto jednání akceptuje) nechávám stranou.

Judikatura

Pro způsobilost pohledávek k započtení, jež se posuzují podle různých právních úprav (jedna pohledávka se řídí právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013, druhá pohledávka o. z.), je rozhodná právní úprava, kterou se řídí každá z těchto pohledávek. **Rozsudek NS 26 Cdo 4795/2017**

Smyslem podmínky stát se ohledně započitatelné pohledávky přihlášeným věřitelem je zamezit v tom, aby v průběhu insolvenčního zákona došlo k zápočtu pohledávek, které nejsou v rámci insolvenčního řízení známy. Jedinou výjimkou jsou pohledávky podle § 385 odst. 1 IZ, tj. v případě úpadku tuzemské pojišťovny nebo zajišťovny, u nichž pohledávky jejich věřitelů vyplývající z účetnictví se stávají ze zákona pohledávkami přihlášenými. Dalším smyslem stanovené podmínky být přihlášeným věřitelem je vyšší právní jistota věřitele v případě, že dojde ke zpochybnování účinnosti započtení vzájemných pohledávek, a to nejen ze strany insolvenčního správce.¹⁷ Insolvenční správce má možnost, ba i povinnost, zkoumat právní jednání dlužníka učiněné před i po podání insolvenčního návrhu z pohledu možné neúčinnosti či odporovatelnosti. Vzájemný zápočet pohledávek může být posuzován z pohledu § 240 až 242 IZ.

Judikatura

Zápočet vzájemných pohledávek nemůže být považován za neúčinné právní jednání bez přiměřeného protiplnění podle § 240 IZ, neboť „započtení nelze považovat za „nějaký jiný“ způsob či formu splnění dluhu; jde o způsob zániku nesplněného závazku, při němž naopak dvojitě plnění odpadá (povinnost plnit zaniká). Není-li započtení plněním dluhu, je zároveň pojmově vyloučeno, aby šlo o neúčinný právní úkon podle ustanovení § 240 insolvenčního zákona.“ **Rozsudek NS 29 ICdo 12/2015**

¹⁷ VLK, V. Započtení v insolvenčním řízení. In: *Epravo.cz* [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zapocteni-v-insolvencnim-rizeni-103114.html>

Podle § 241 IZ je neúčinný takový úkon, v jehož důsledku se některému z věřitelů dostane vyššího uspokojení, než jaké by mu náleželo v konkurzu. Zvýhodňujícím právním úkonem je jednání, na základě něhož dlužník

- a) splnil dluh dříve, než se stal splatným,
- b) dohodl změnu nebo nahrazení závazku ve svůj neprospěch,
- c) prominul svému dlužníku splnění dluhu nebo jinak dohodl anebo umožnil zánik či nesplnění svého práva,
- d) poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné (§ 241 odst. 3 IZ.).

Zvýhodňujícím právním jednáním není zejména jednání v rámci obvyklého obchodního styku, bylo-li poskytnuto přiměřené protiplnění nebo jiný majetkový prospěch (nešlo-li o jednání vůči dlužníku osobě blízké nebo tvořící s dlužníkem koncern), nemohla-li osoba, v jejíž prospěch bylo jednání učiněno, ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka. Rovněž takovým jednáním není jednání učiněné za trvání moratoria nebo po zahájení insolvenčního řízení za podmínek stanovených insolvenčním zákonem.

V tomto se však jedná o úpadek dlužníka v ekonomickém smyslu, nikoli o úpadek prohlášený soudem. Věřiteli jde k tíži, pokud mohl nebo měl při náležité pečlivosti seznat, že jeho obchodní partner (insolvenční dlužník) se nachází v úpadku nebo že by dohoda o zápočtu mohla k úpadku dlužníka vést. Pokud však věřitel provede zápočet vůči dlužníku svým jednostranným právním jednáním, činí tak věřitel, a nikoli dlužník, nemůže tak být naplněna skutková podstata zvýhodňujícího právního jednání a tento zápočet tak nemůže být zpochybňován insolvenčním správcem v rámci incidenčního sporu. Jedinou podmínkou je nutnost prokázat doručení tohoto jednostranného zápočtu dlužníku.¹⁸

Judikatura

K posouzení započtení pohledávek, jako znevýhodňujícího právního úkonu podle § 241 IZ, je možno z pohledu judikatury dospět pouze na základě neúčinnosti jednání, ze kterých započítávané pohledávky vznikly, nebo nesplnění podmínek § 140 IZ. **Rozsudek NS 29 ICdo 12/2015**

¹⁸ PŘÍKAZSKÁ, L. Problematika provádění zápočtů v rámci obchodního styku ve světle insolvenčního zákona. In: *Epravo.cz* [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/problematika-provadeni-zapocetu-v-ramci-obchodniho-styku-ve-svetle-insolvenčního-zakona-109875.html>